

Akcininkų ginčus skandina

Teismai Užprogramuotą konfliktą lemia skirtingi lūkesčiai



► **VAIDAS CIBAS**, Vertybinių popierių komisijos (VPK) pirmininko pavaduotojas: „Deja, smulkieji akcininkai dažniausiai būna pasyvūs ir nesima jokių konkrečių veiksmų. Norėtųsi aktyvesnių veiksmų ir iš akcininkų ar investuotojų asociacijų.“



VIRGINIJA ŽYGIENĖ
virginija.zygiene@verslozinios.lt

Metų metus besitęsiantys ginčai smulkiuosius akcininkus varo į neviltį, mat bylinėjamas brangiai kainuoja ir atima daug laiko. Pačios įmonės tikina, kad teismų slenkstį minantis smulkusis akcininkas gali paralyžiuoti įmonės veiklą. Daugiausia ginčų tarp smulkiųjų ir stambiųjų akcininkų kyla dėl privalomojo oficialiojo siūlymo pareigos, taip pat nesutariama dėl turto vertės nustatymo. Reikšmingos bylų praktikos minėtais atvejais nedaug.

Kapitalo rinkos specialistai nurodo, jog dažniausiai akcininkų ginčai kyla dėl privalomojo oficialiojo siūlymo (POS) pareigos ir jo kainos, taip pat dėl privalomojo akcijų išpirkimo kainos.

„Ypač sudėtingi tie atvejai, kai nustatoma, kad POS turėjo būti pateiktas gerokai anksčiau, pvz., prieš 2, 3 ar net 5 metus. Tada itin sunku nustatyti oficialiojo siūlymo (OS) kainą, nes būna įvykę daug pokyčių – dideli akcijos rinkos kainos

svyravimai, mokėti dividendai, nemokamai suteiktos akcijos, vykdomos stambios sutartys ar projektai, kintanti finansinė bendrovės būklė ir t.t.“, – sako Vaidas Cibas, Vertybinių popierių komisijos (VPK) pirmininko pavaduotojas.

VPK laikosi nuomonės, kad tokiais atvejais, nustatant OS kainą, turi būti atsižvelgta ne tik į įstatyme nustatytą kainos skaičiavimo taisyklę, bet ir į pokyčius, kurie įvyko prieš paaiškėjant pareigos pateikti OS datai.

Kapitalo rinkai gerai žinomas atvejis, kai Mindaugas Vėgelė, smulkusis „Panevėžio statybos tresto“ (PST) akcininkas, laimėjo bylą teismuose dėl pareigos pagrindinei akcininkei – AB „Panevėžio keliai“ – skelbti POS likusioms statybų įmonės akcijoms supirkti. Tiesa, ši istorija dar tęsiasi, nes, VPK nepatvirtinus POS cirkuliario supirkti PST likusias akcijas, vėl įsisuko teismų karuselė.

Tačiau, sako Vilija Nausėdaitė, advokatų kontoros „Sutkienė, Pilkauskas ir partneriai“ asocijuotoji partnerė, abejojama, ar bus realiai apgintos smulkiųjų teisės, jei, pvz., po 3 m. bylinėjimosi jie sulauks pasiūlymo 3 m. senumo kainą, ji neatitinka šiandienos reali-

jų ir yra gerokai žemesnė nei šiandienos akcijų vertė.

„Privalomojo išpirkimo kaina – užprogramuotas interesų konfliktas, nes viena pusė nori kuo pigiau nupirkti, o kita pusė – kuo brangiau parduoti, – tikina p. Cibas. – Galima sakyti, kad VPK priima tik tarpinį sprendimą, nes, jei viena pusė patvirtinta kaina nepatenkinta, o taip būna labai dažnai, tai galutinį sprendimą priima teismas.“

Rasos Čepienės, „Panevėžio kelių“ atstovės ryšiams su visuomene, nuomone, smulkiųjų ir stambiųjų akcininkų užprogramuotą konfliktą lemia skirtingi lūkesčiai: „Stambiųjų akcininkų norai ir pozicija dažniausiai yra susijusi su įmonės veiklos tęstinumo užtikrinimu, o smulkiųjų akcininkų interesas – greitai uždirbami ir kaip galima didesni pinigai, negalvojant apie ateitį, nes smulkieji akcininkai turi mažesnes galimybes veikti strateginius sprendimus ir jų veiksmams yra orientuoti į trumpalaikį rezultatą, nors pasitaiko ir išimčių.“

Ponas Cibas taip pat sako, kad paprastai ginčų kyla dėl turto įvertinimo. Mat turto vertinimas – gana subjektyvus dalykas ir vertinimo paklaida vi-

sada egzistuoja, dėl to ir įsižiūbia daugiausia ginčų.

„Daugiausia ginčų kyla dėl turto vertės nustatymo ir nebūtinai tada, kai teikiamas OS ar vykdomas privalomasis akcijų išpirkimas. Turto vertinimas dažnai atliekamas ir prieš sudarant pirkimo-pardavimo sutartį, šie vertinimai taip pat sukelia daug ginčų. Turto vertinimo ataskaitą galima ginčyti tik teisme, o tai brangu ir sudėtinga“, – sako VPK atstovas ir nurodo „Lino“, „City Service“, LEO LT atvejus.

Mažai bylų praktikos

Specialistai pažymi, kad kol kas Lietuvos kapitalo rinkoje reikšminga bylų praktika OS atveju dar menka. O pats bylinėjimasis teisme – brangus dalykas pinigų, laiko ir žinių požiūriu.

„Reikšmingos bylų praktikos svarstant siūlymus nedaug. Teismas yra pripažinęs smulkiųjų akcininkų teisę reikalauti išpirkimo, nors buvo keliamos abejonės netgi dėl to. Be to, „Lino“ atveju pripažinti ryšiai dėl asmenų veikimo kartu ir suformuota palanki praktika įrodinėjant netiesioginę kontrolę, – nurodo p. Nausėdaitė. – Tačiau nėra reikšmingos praktikos dėl kainos, išskyrus SEB atvejį, ta-

čiau pastaruoju atveju reguliavimas kitoks nei OS.“

Ji nurodo, jog ginčą teismuose dėl OS pareigos stabdo įrodinėjimosunkumas: „Pvz., nustatyti susijusių asmenų grupę ir jos ryšius sudėtinga, o smulkiųjų galimybės gauti informaciją iš atskirų fizinių ar juridinių asmenų yra ribotos.“ Nusprendus kreiptis į teismą, reikės įšaldyti pinigus žyminio mokesčio pavidalu. Pvz., ieškiniui iki 100.000 Lt, jei teismas vertins kaip turtinį ginčą (nors praktika nevienoda), žyminis mokeskis sudarys 3% sumos, o jei bylinėjamas dar ir apeliacinėje ir kasacinėje instancijose, išlaidos gali trigubėti, dar reikės samdytis teisininkų. Todėl pavieniui bylinėtis gali būti ekonomiškai nenaudinga, o smulkiesiems akcininkams sunku susiorganizuoti ir drauge ginti pažeistas teises. Be to, egzistuoja teisinis neužtikrintumas dėl praktikos nebuvimo, pvz., nežinia, kaip teismas išspręs kainos klausimą, aiškina advokatų kontoros atstovė.

„Iš praktikos galiu pasakyti, kad OS bylos teismuose nagrinėjamos net iki 5 metų. Todėl smulkiojo akcininko pozicijos dažniausiai silpnesnės nei stambiojo akcininko“, – reziumuoja p. Cibas.

VŽ neseniai (2010 03 18) rašė, kad SEB banko smulkusis akcininkas Marius Jakulis-Jasonas, AAA įmonių grupės valdybos pirmininkas, ginčijęs banko akcijų supirkimo kainos pagrįstumą, tam sugaišo 3 m., o teismo išlaidoms teko surasti daugiau nei 300.000 Lt.

Tomas Pilipavičius, Investuotojų asociacijos valdybos pirmininkas, mano, kad ginčų gali atsirasti ir dėl galimo privalomojo akcijų išpirkimo (pvz., „Lifosos“ atveju), dėl turto vertinimo jungiant skirstomųjų tinklų įmones. Smulkiesiems taip pat nepatinka siūlymai atšaukti pirmumo teisę įsigyti naujų akcijų pigiau nei biržoje, kaip siūlo Ūkio banko valdyba.

Istatymai

Kapitalo rinkos atstovai nurodo ne vieną įstatymų spragą, tačiau smulkiųjų ir stambiųjų akcininkų požiūris į teisę neretai išsiskiria.

Ponia Nausėdaitė pabrėžia, kad, kai pareigos neįvykdo stambusis akcininkas, jis netenka balsų, savaimė tokia sankcija jam nesukelia neigiamų padarinių ir realia sankcija virsta tik tuo atveju, kai atsiranda kitų akcininkų, ginčijančių jo valdymo sprendimus.